

МАТЮХІНА Олександра Анатоліївна,
к. філос. н., доцент кафедри філософії ГМІ НАУ

ГУМАНІСТИЧНИЙ ХАРАКТЕР КОНЦЕПЦІЇ «ЄДИНОЇ ХРИСТИЯНСЬКОЇ ЄВРОПИ»

І в теоретичній, і в побутовій свідомості Європа сприймається як єдність. Природно пишемо, говоримо: «європейський живопис», «європейська наука», нарешті «європейська культура». Незважаючи на всі розподіли, Європа сприймається як цілісність, цілісність перш за все культурна. І відчуття своєї єдності Європа зберігає в християнстві, саме християнство живило і живить коріння цієї цілісності. «Тривалий процес утворення християнської Європи. який охоплює не тільки ціле перше тисячоліття, а частково навіть і друге. Можна сказати, що в цьому процесі не лише утверджувався християнський характер Європи, а й також формувалась сама європейськість» [1, с. 97-98].

В XIX-XX ст. католицька церква приділяє велику увагу осмисленню і дослідженню християнських коренів європейської культури в контексті соціального вчення Церкви. Вже в енцикліці Лева XIII «*Regum novarum*» (1891) пізніше в енцикліках, посланнях пап римських Іоанна XXIII, Павла VI, і, особливо, матеріалах II Ватиканського Собору, знаходить свій вираз концепція «єдиної християнської Європи».

Особливу увагу осмисленню, розвитку концепції «єдиної християнської Європи» приділяв в своїх посланнях, енцикліках, проповідях і промовах Іоанн Павло II. Він виділив чи не найважливіший аспект культури Європи – зверненість до людини, гуманізм, визнання прав і свобод особи вищою цінністю. Єдність Європи розглядається перш за все як основа і умова реалізації прав людини, обороні її гідності. В енцикліках папи Іоанна Павла II, особливо в «*Slavorum apostoli*» “*Centesimus annus*”, промовах, працях велика увага приділяється концепції «єдиної християнської Європи». Іоанн Павло II наголошував: «Чому, кажучи про Європу, починаємо від євангелізації? Причина, напевно, полягає в тому, що саме євангелізація створила Європу, дала початок цивілізації народів та їх культурі. Поширення віри на континенті сприяло виникненню окремих європейських народів, засіваючи в них зерна культур, заснованих на різноманітних рисах, але зв'язаних спільною спадщиною цінностей, вкорінених в Євангелії. Таким чином розвивався плюралізм народних культур на основі цінностей, що визнавались на цілому континенті. Так було в першому тисячолітті і так, у певній мірі, незважаючи на розподіли, було також і в другому тисячолітті: Європа жила єдністю фундаментальних цінностей у розмаїтті національних культур» [1, с. 96-97].

Наскрізна ідея, стрижень європейської культури – свобода особи, права людини. Християни вперше поставили питання про право людини на самовизначення в світоглядній сфері, особистісний вибір. «Іоанн Павло II виділяв ще одну основну рису європейської ідентичності – це концепція людини у тому вигляді, в якому вона викристалізувалась з біблійного одкровення. Створена за образом і подобою Бога, возлюблена Христом, кожна людська істота має унікальну гідність і вищу цінність. Наділена свідомістю зумовленості буття, що тяжіє над нею,

людина здатна усвідомити власну гідність і відкритись для Абсолюту. Вона несе в собі відповідальну свободу, обмежувати яку жодна політична влада не має права. Ще менш вона може бути використана в якості знаряддя для будь-якої справи, якою б священною ця справа не оголошувалася. Власне звідси бере свій початок новітня концепція прав людини» [2, с. 44].

Що приваблює народи Європи в Євросоюзі, примушуючи одні народи підтримувати його, незважаючи на численні економічні і політичні труднощі, а інші – прагнути до вступу? Євросоюз на більш високому рівні, ніж кожна окрема держава, здатен забезпечити дотримання прав і свобод людини. В Європейській Конституції закріплені: право на свободу і безпеку, повага до сімейного і приватного життя, свобода думки, совісті та віросповідання, свобода виразу думки та свобода інформації, право на освіту та ін.[3]. В Євросоюзі діє ефективна система контролю за дотриманням прав людини. В Хартії основних прав громадян Європейського Союзу (II частині Конституції Європи) главі першій «Гідність людини» підкреслюється: «Гідність людини є нерушимою. Її необхідно шанувати і захищати» [3]. Тільки через єдність Європи можливе розширення і забезпечення прав особи. Розподіли, конфлікти, що століттями роздирали Європу – від них перш за все страждала і страждає людина, яку різні сили, абсолютизуючи себе, позбавляли прав на гідність і навіть життя, ім'я тих або інших цінностей. Тому єдність Європи є умовою реалізації прав людини.

В основі Євросоюзу, який є унікальною спробою досягти єдності Європи і в основі соціального вчення Церкви лежить могутній рух за права людини як вираз її гідності, умови самореалізації

Рух до єдності Європи – це рух християнський. Коріння єдності Європи, що здатне забезпечити дотримання і реалізацію прав людини – в християнській культурі. Єдність Європи неможлива без усвідомлення її християнських коренів.

«Європа, що сьогодні на наших очах спрямована до бажаної, але все ще важко досяжної єдності, – ця Європа сформувалась під впливом могутнього руху, душею якого було християнство перших століть нашої ери, і набула таким чином свою єдність і автентичність. Заново знайти і знову підтвердити цей імпульс з тою щирістю, яка має відрізнити людей віри і вчених-істориків – одне з найважливіших завдань, що стоять і перед університетською наукою. Це необхідно для того, щоб європейська людина знову віднайшла свої культурні корені через корені духовні і через них ще раз підтвердила свою культурну ідентичність» [4, с. 3].

Європа трактується як особливе духовне ціле перш за все на основі християнства. «Європа ... є духовною єдністю від Португалії до Уралу і від Ісландії до Мальти». Вина за розкол Європи покладається на ідеології «закриті для трансцендентності», «спокуса, що на протязі довгих століть і в самих різних історичних формах досягла такого впливу на народи європейського континенту, яке упритул підвело ці народи до межі знищення» [5].

Відмічається, що важливою умовою вирішення ряду протиріч, встановлення миру і безпеки у Європі є досягнення взаємопорозуміння між християнськими церквами. Взаєморозуміння і солідарність християнської Європи має бути передумовою для суспільного і політичного подолання протиріч.

Як базове висувається протиріччя між релігією та матеріалізмом. «На Сході та Заході замість релігії запроваджується матеріалізм у самих різних формах. Намагаються побудувати суспільство без Бога. Але на такій основі Європа не може

будуватись... Церква відіграє певну роль в будівництві Європи, яка має християнський характер» – відмічалось в заяві Ради Європейських єпископських конференцій «Відповідальність християн за Європу нинішню і майбутню» від 28 вересня 1980 р.

Культура є великим об'єднуючим моментом людської спільноти. Культура, відкрита на трансцендентне, культура, що живиться своїми релігійними і національними коренями. Особливо це проявляється в Європі, яка є певною культурною цілісністю, спільністю саме на християнській основі. Власне, Церква заклала основу цієї спільності, яку продовжувала зберігати і розвивати в будь-яких, навіть найтяжчих, умовах. «В Європі, що йде, незважаючи на всі перепони, до економічної та політичної єдності, Церква відстоює центральне положення прав людини в суспільстві та культурі з допомогою трьох фундаментальних цінностей: свободи, вірності та істини. Без них немає ні культури, ні віри. Вони – та рамка, в межах якої вимальовується ідентичність народів» [4, с. 3].

Євросоюз на небаченому досі рівні створив умови для забезпечення прав і свобод особи. Але свобода це не лише право, але й велика відповідальність. В книзі «Пам'ять і ідентичність» Іоанн Павло II підкреслює нерозривність свободи і відповідальності. Християнство, наголошуючи на гідності і правах людини, вказує шлях, що створює можливості для реалізації в повній мірі свободи особи без загроз свободі інших. Гуманістичний вимір єдності Європи здатна забезпечити саме «єдина християнська Європа» [див.1, с. 51]. Концепція «єдиної християнської Європи» є інтегральною складовою соціального вчення Церкви, її серцевини – концепції людської особи, її гідності, неповторної цінності.

Список літератури:

1. Jan Paweł II Pamięć i tożsamość. - Wydawnictwo Znak Kraków. - 2005 - 174 с.
2. Франц Роде. Основы единой Европы : Видение Европы Иоанном Павлом II // Метаморфозы Европы. М., Наука, 1993. С. 43-54. – Режим доступа : <http://www.binetti.ru/content/136>
3. Конституция Европы.- Режим доступа : http://web-globus.de/articles/glava_i_dostoinstvo_cheloveka
4. Пупар Поль Роль християнства в культурной идентичности европейских народов. - Режим доступа: http://www.agruz/info/tl_files/library/books/hrist_cult/page03.htm
5. L-Osservatore Romano / weekly edition in English-21 oct. 1985.